

8D015-Жаратылыстану пәндері бойынша педагогтарды даярлау (6D011300/8D01513 - Биология) бағыты бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған Ажмолдаева Клара Байжигитовнаның «Болашақ биолог мұғалімдерді кәсіби даярлауда өлкелік компоненттерді пайдаланудың әдістемелік негіздері» тақырыбындағы диссертациясына

РЕСМИ РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ЖАЗБАША ПІКІРІ

р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі 1) Диссертация мемлекеттік бюджетінен қаржыландыратын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмері); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	«Болашақ биолог мұғалімдерді кәсіби даярлауда өлкелік компоненттерді пайдаланудың әдістемелік негіздері» тақырыбында дайындалған диссертациялық жұмысы Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы, «Педагог мәртебесі туралы» ҚР Заңы, ҚР мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына арналған жыл сайынғы Жолдаулары басшылыққа алумен сипатталады. Болашақ маманның университет қабырғасында меңгерген білімі, іскерлік кәсіби дағдысы заман талабына қаншалықты сай келсе, соншалықты деңгейде кәсіби қызмет атқаруға дайын болады. Осы тұрғыдан алғанда докторант Ажмолдаева Клара Байжигитовнаның «Болашақ биолог мұғалімдерді кәсіби даярлауда өлкелік компоненттерді пайдаланудың әдістемелік негіздері» тақырыбындағы (PhD) философия докторы дәрежесін алу үшін даярланған докторлық диссертациясы бүгінгі әлеуметтік тапсырысқа сәйкес мамандарды даярлауда өзекті болып табылады. Диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен «Білім және ғылым саласындағы зерттеу» ғылымды дамытудың басым бағытына сәйкес орындалған. 8D015-Жаратылыстану пәндері бойынша педагогтарды даярлау(6D011300/8D01513 - Биология) бағыты бойынша ұсынылған.
2	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Докторант Ажмолдаева Клара Байжигитовнаның «Болашақ биолог мұғалімдерді кәсіби даярлауда өлкелік компоненттерді пайдаланудың әдістемелік негіздері» диссертациялық зерттеу жұмысы ғылымға үлес қосады және оның маңыздылығы жақсы ашылған. Диссертациялық жұмыс теориялық, әдістемелік талдау қорытындысымен, оқытудың ғылыми әдістемелік негіздері, философиялық, педагогикалық білім,

			<p>болашақ маманның кәсіби қалыптасуындағы мүмкіндіктері, білім сапасын дамытудың байланысын анықтай алды. Диссертациялық жұмысты орындау барысында алынған зерттеу нәтижелері өлкелік компоненттерді оқыту әдістемесінің дамуына қосқан елеулі үлесі көрсете алды. Докторант Ажмолдаева Клара Байжигитовнаның диссертациялық жұмысының ғылыми нәтижелері PhD диссертациясына қойылған талаптарына сай орындалған. Диссертациялық жұмыстың маңыздылығы ашылған.</p>
3	Өзі жазу принципі	<p>Өзі жазу деңгейі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған 	<p>Зерттеу жұмысын өзі жазу деңгейі жоғары. Диссертациялық жұмыстың барлық бөлімдері мен ережелері ішінара байланыста қарастырылған. Зерттеу барысында докторант өлкелік компонент мәселесі, ақпарат көздерін және оқу процесіне еңгізу жолдарын анықтай алатындығын, ғылыми негізделген қорытындыларды талдай жасай алатындығын, зерттеу қызметінің логикасын құра алатындығын және ғылыми нәтижеге қол жеткізуді қамтамасыз ете алатындығын көрсетті. Болашақ биолог мұғалімдерді кәсіби даярлауда өлкелік компоненттерді пайдаланудың теориялық негіздері және әдістемесі, сонымен қатар алынған нәтижелер мен ұсынымдар диссертацияда қойылған мақсаттар мен міндеттерге толық сәйкес келеді.</p>
4	Ішкі бірлік принципі	<p>4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген 	<p>Диссертация өзектілігі негізделген. Жаңартылған білім беру мазмұны төңірегінде болашақ биолог мұғалімдерді кәсіби даярлау негізінде өлкелік компоненттерді пайдалану арқылы жоғары сапа мен бәсекеге қабілеттілікке қол жеткізе отырып, кәсіби дамуын қамтамасыз ету мәселелері басым бағыт болып отыр. Диссертациялық жұмыста қолданған зерттеу әдістері диссертациялық жұмыстың мақсаты мен міндеттеріне сәйкес алынған, әдістерді қолдану тиімділігінің көрсеткіштері айқындалған. Алынған нәтижелер дәлелді, қорытындылары мен тұжырымдары шынайы негізделген.</p>
		<p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) айқындайды; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды 	<p>Диссертациялық жұмыстың мазмұны бекітілген зерттеу тақырыбын толық айқындайды. Диссертация жұмысының мазмұны логикалық бірізді қарастырылған. Зерттеудің ғылыми аппараты толығымен негізделген, ғылыми жұмыстың кезеңдері айқындалған, зерттеу нәтижелері апробациядан өтіп, енгізу туралы ақпарат келтірілген. Диссертациялық жұмыс кіріспеден, екі бөлімнен, қорытындыдан және пайдаланған әдебиеттер тізімі мен қосымшалардан тұрады.</p>

	<p>4.3 Максаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сәйкес келеді; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді 	<p>Диссертацияның тақырыбына максаты мен міндеттері сәйкес келеді.</p> <p>Зерттеу жұмысының максаты - Болашақ мұғалімдерді кәсіби даярлауда өлкелік компоненттерді теориялық тұрғыдан негіздеу және ЖОО-да пайдаланудың әдістемесін жасап, жалпы білім беретін мектептің оқу үрдісіне енгізу, оның тиімділігін айқындау.</p> <p>Зерттеу жұмысының міндеттері:</p> <ul style="list-style-type: none"> -жоғары оқу орындарында биолог мұғалімдерді даярлауда өлкелік компонентті пайдаланудың теориялық және практикалық мәселелерін зерттеу; -ЖОО-да биолог мұғалімдерді даярлауда өлкелік компоненттерді пайдаланудың құрылымдық-мазмұндық-үрдістік моделін жасау; -жоғары оқу орындарында биологияны оқытуда өлкелік материалдарды Арал маңы өсімдіктер мысалында іріктеу және биолог мамандарды даярлауда өлкелік компонентті мектептегі оқыту үрдісіне енгізу; -педагогикалық тәжірибе жүргізу, оның тиімділігін тексеру. <p>Диссертациялық жұмыстың максаты мен міндеттері ішкі бірлікке негізделіп орындалған, диссертация тақырыбына сәйкес келеді.</p>
	<p>4.4 Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) толық байланысқан; 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ 	<p>Зерттеу барысында алынған нәтижелер логикалық түрде құрылған ішкі біртұтастығымен толық байланысқан. Алынған нәтижелер диссертацияның міндеттерінен туындайды. Диссертациялық жұмыстың мазмұны мен құрылымында ішкі идея мен дәйектілік сақталған. Зерттеудің максаты мен міндеттері ішкі бірлік негізінде орындалған. Зерттеу нәтижелері қойылған болжамды растайды.</p>
	<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен сараланып бағаланған.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сыни талдау бар; 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген 	<p>Докторант алған жаңа нәтижелер осы уақытқа дейін орындалған ғылыми жұмыстардың сараланған сыни тұрғыдан талдау арқылы дәлелденіп, диссертациялық зерттеу жұмысының ішкі бірлігі сақталған.</p>

5	Ғылыми жаңашылдық принцип	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен кагидаттар жаңа болып табыла ма?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Зерттеу барысында алынған ғылыми нәтижелер мен әдістер жаңа болып табылады:</p> <p>-жоғары оқу орындарында биолог мұғалімдерді даярлауда өлкелік компонентті пайдаланудың теориялық және практикалық мәселелері зерттелді.</p> <p>- болашақ мұғалімдерді даярлауда өлкелік компоненттерді пайдаланудың құрылымдық-мазмұндық-үрдістік моделі: мақсаттық, мазмұндық, іс-әрекеттік, өлшемдік компоненттер мен қалыптастыру деңгейлері, олардың қалыптасу өлшемдеріне негізделіп анықталды.</p> <p>- жоғары оқу орындарында биолог мамандарды даярлауда өлкелік компонентті пайдаланудың әдістемесі жасалып, жоғары оқу орындарында биологияны оқытуда Арал маңы өсімдіктер жүйесінің өлкелік компонент ретіндегі мазмұны іріктеліп, нәтижесінде мектепке арналған «Биологиялық өлкетану», «Қазақстан өсімдіктерінің биоэкологиясы» тақырыбындағы колданбалы курс авторлық бағдарламасы мен «Атлас актуальных растений семейства Лютиковых региона Приаралья» атты атласы жасалды.</p> <p>- биолог мамандарды даярлау үдерісіне өлкелік компонентті енгізу бойынша педагогикалық тәжірибе жүргізіліп, нәтижелері талданып оқу үрдісінде енгізілді.</p>
		<p>5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75 % жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады).</p>	<p>Диссертацияның қорытындылары толығымен жаңа болып табылады. Зерттеу жұмысының нәтижелері дәйекті, маңыздылығы жоғары. Себебі, биолог мамандарды даярлау үдерісіне өлкелік компонентті енгізу бойынша педагогикалық тәжірибе жасалып, ғылыми-теориялық тиімділігі зерделенген. бәсекеге қабілетті заманауи білім жүйесінің талаптарына жауап береді.</p>
		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75 %</p>	<p>Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері толығымен жаңа және негізделген болып табылады. Диссертациялық жұмыс барысындағы тұжырымдамалар, ендіру актісі және тәжірибелік – эксперименттік жұмыс нәтижелерімен, ғылыми жарияланымдармен расталады.</p>

		жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады).	
6	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	Диссертациялық жұмыстың барлық тұжырымдары ғылыми тұрғыдан кең көлемде негізделген. Диссертациялық жұмыстың тұжырымдары мен ұсынымдары, негізгі ережелері мен ғылыми нәтижелері Қазақстан Республикасы ғылым және жоғары білім министрлігінің Білім және ғылым саласындағы сапаны бақылау Комитеті бекіткен арнайы ғылыми басылымдарда көрсетілген, барлығы 9 ғылыми жұмыс, оның ішінде ҚР ҒЖБМ Білім және ғылым саласындағы сапаны бақылау Комитеті ұсынған ғылыми басылымдарда-3, Scopus деректер базасында-1, Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарында-5 (оның ішінде шетелдік конференцияларда - 1). оқу-әдістемелік нұсқаулық -5.
7	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) жоқ; 7.3 Жаңа ма? 1) ия; 2) жоқ 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) кең 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия;	Қорғауға шығарылатын ережелер дәлелденген және негізделген. 7.1. Барлық негізгі қағидаттар дәлелденген 7.2. Жоқ 7.3. Жаңа 7.4. Қолдану деңгейі кең 7.5. Ия

		2) жоқ	
8	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	<p>8.1 Әдістеменің таңдауы – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған</p> <p>1) ия 2) жоқ</p>	<p>Диссертациялық жұмыстың негізділігі мен шынайылығы түрлі әдістер мен тәсілдерді кеңінен қолдануы арқылы дәлелденген. Зерттеу тақырыбына байланысты әдістеменің таңдауы негізделген. Диссертациялық жұмысты орындау барысында жүргізілген әңгімелесу, сауалнама жүргізу, тестілеу, зерттеу әдістері негізінде болашақ мұғалімдерді даярлауда өлкелік компоненттерді пайдалануда құрылымдық-мазмұндық-үрдістік моделі: мақсаттық, мазмұндық, іс-әрекеттік, өлшемдік компоненттер мен қалыптастыру деңгейлері, олардың қалыптасу өлшемдеріне айқындалып, эксперимент барысында дәлелденіп, диссертациялық жұмыста егжей-тегжейлі нақты жазылған.</p>
		<p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:</p> <p>1) ия. 2) жоқ,</p>	<p>Диссертациялық жұмыстың эксперименттік бөлімінде ұсынылған нәтижелер компьютерлік технологияларды қолдану арқылы, ғылыми зерттеулердің нәтижелері заманауи әдістерін пайдалана отырып алынды. Докторант өлкелік компоненттерді игерудің эмпирикалық әдістерін және зерттеу нәтижелерін өңдеу әдістерін қолданды.</p>
		<p>8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):</p> <p>1) ия. 2) жоқ</p>	<p>Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған. Жүргізілген жұмыстар диссертацияның қосымшасында келтірілген оқу үрдісіне ендіру актілермен дәлелденген. Диссертациялық жұмыстың зерттеу нәтижелері бойынша 6B01517-«Биология» мамандығының студенттеріне «Қазақстан биоресурсы» пәні бойынша типтік бағдарлама мазмұны толықтырылған, оқу-әдістемелік құралдар дайындалып білім беру үрдісіне енгізілген.</p>

		8.4 Маңызды мәліметтер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелер расталған/ ішінара расталған/ расталмаған	Маңызды тұжырымдар білім беру саласындағы бірқатар нормативтік құжаттарда, отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектерінде және ғылыми-педагогикалық әдебиеттерге сілтемелерде расталған.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/ жеткіліксіз	Диссертациялық жұмыста пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолу үшін жеткілікті. Әдебиеттер тізімі отандық және шетелдік ғалымдардың 114 көзінен тұрады. Дереккөздердің жеткілікті тізімін ұсынылған.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) ия. 2) жоқ	Диссертацияның теориялық маңызы бар. Докторант диссертациялық жұмыстың тақырып аясында зерттеу мәселесінің теориялық-әдістемелік аспектілерін айқындау мақсатында отандық және алыс-жақын шетелдік ғалымдардың ғылыми-педагогикалық, әдістемелік еңбектеріне жан-жақты талдау жасаған. Болашақ биолог мұғалімдерді даярлауда өлкелік компоненттерді пайдаланудың ғылыми-теориялық ролін айқындап, оны жүйелеген, зерттеу мәселесі бойынша жаңа мәліметтерді алған.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия. 2) жоқ.	Зерттеу жұмысының практикалық маңыздылығы бар: зерттеу барысында алынған нәтижелер көкейкесті мәселені шешуге бағдарланған. «Биология» мамандығының студенттеріне «Қазақстан биоресурсы» пәні бойынша типтік бағдарлама мазмұны толықтырылды және «Биологиялық өлкетану», «Қазақстан өсімдіктерінің биоэкологиясы» тақырыбындағы қолданбалы курс авторлық бағдарламасы дайындалды; - дайындалған әдістемелік құралдар мемлекеттік білім беру стандарты негізінде жоғары оқу орнында болашақ биолог мұғалімдерді кәсіби даярлауда өлкелік компоненттерді пайдаланудың оқу-әдістемелік кешендерінің модельдерін құруға негіз болатыны айқындалды; -қолданбалы курстың мазмұнына қосылған материалдар болашақ биолог мұғалімдерді кәсіби даярлауда өлкелік компоненттерді пайдаланудың практикалық маңыздылығын аша түседі.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75 % жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем	Практикалық ұсыныстар толығымен жаңа болып табылады: болашақ биолог мұғалімдерді кәсіби даярлауда өлкелік компоненттерді пайдалану бойынша практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады. Диссертациялық жұмыстың нәтижелері болашақ биология мұғалімдерін даярлаудың өзекті мәселесін шешуге бағытталған.

		жаңа болып табылады).	
10	Жазу және рәсімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орта; 3) орташадан төмен; 4) төмен	Академиялық жазу сапасы жоғары . Диссертациялық жұмыстың мазмұнындағы берілген негізгі ұғымдар, анықтамалар мен терминдер жүйесі жеткілікті түрде ұсынылған. Диссертация құрылымы мен мазмұнын ғылыми жұмыстарға қойылатын талаптарға сәйкес келеді.

Ажмолдаева Клара Байжигитовнаның диссертациялық жұмысының құндылығы, жаңалығымен қоса төмендегідей ескертулерді атап өтуге болады.

Олар:

1. Жергілікті өсімдіктер систематикасын берген кезде, оның түрлерін толық келтіргені дұрыс болар еді.
2. Диссертациялық жұмыстағы 13-кестеде авторлық қолданбалы курстарды оқытуды жүзеге асырудың түрлері берілген, оны жүзеге асыру туралы ашық айтылмаған.
3. Пайдаланған әдебиеттерде, осы мәселе бойынша зерттеу жүргізген шет елдік ғалымдардың еңбектеріне тоқталып өтсе жұмыстың құндылығы артар еді.

Алайда, аталған кемшіліктер докторанттың диссертациялық жұмысының жалпы ғылыми құндылығын еш төмендетпейді. Ажмолдаева Клара Байжигитовнаның диссертациялық жұмысының өзектілігі, алынған нәтижелердің дәйектілігі күмән тудырмайды. Докторанттың алдына қойған зерттеу мақсаты мен міндеттері толық шешімін тапқан, өзекті жаңалығы мол аяқталған еңбек деп бағалауға болады.

Ажмолдаева Клара Байжигитовна 8D015-Жаратылыстану пәндері бойынша педагогтарды даярлау (6D011300/8D01513 Биология) бағыты бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған «Болашақ биолог мұғалімдерді кәсіби даярлауда өлкелік компоненттерді пайдаланудың әдістемелік негіздері» тақырыбындағы диссертациясы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитетінің ұсынған талаптарына сәйкес орындалған өзекті, дербес және аяқталған зерттеу болып табылады.

Шешімі: Ажмолдаева Клара Байжигитовнаға 8D015-Жаратылыстану пәндері бойынша педагогтарды даярлау (6D011300/8D01513 Биология) бағыты бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беруге лайық деп санаймын.

Ресми рецензент,

аль-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті

б.ғ.к., қауымдастырылған профессор

 А.Т. Мамурова

